

Statsråden

STORTINGET

Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

25/05293-89

05.03.2026

Svar vedr. oppfølging og kontroll av rammeavtaler i forsvarssektorens virksomheter

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteens leder av 26. februar 2026, med ytterligere fem spørsmål knyttet til oppfølging og kontroll av rammeavtaler i forsvarssektorens virksomheter.

Jeg vil informere komiteen om at Forsvarsdepartementet i slutten av februar ble gjort oppmerksom på at det er oppdaget et ytterligere overforbruk på en rammeavtale i forsvarssektoren, som det ikke er opplyst om til komiteen tidligere. Se omtale under svar på spørsmål fem om Forsvarsmateriell. Det er ikke bra at det kommet fram nye funn om overforbruk, samtidig som det er positivt at Forsvarsmateriell gjennom eget internkontrollarbeid oppdaget og tok tak i dette. Forsvarsdepartementet og etatene i forsvarssektoren har gjort mange grep for å forbedre arbeidet med rammeavtaler, og da særlig gjennom sektorreformen F24. Etatene i forsvarssektoren er i ferd med å utbedre systemsvakheter som ble dokumentert i Riksrevisjonens rapport fra oktober 2024. Jeg er erkjenner imidlertid at det vil ta tid før alle tiltakene får full effekt.

Nedenfor følger svar på spørsmålene komiteen har stilt. Det er innhentet informasjon fra Forsvarsmateriell, Forsvarsbygg og Forsvarets forskningsinstitutt for å kunne svare på disse.

1. Finnes det flere tilfeller i Forsvarssektoren hvor det er gjort avrop på rammeavtaler etter at disse har utløpet på tid, uavhengig av om den økonomiske rammen var overskredet?

Når Forsvarsdepartementet har innhentet informasjon fra etatene i forsvarssektoren er det lagt til grunn at spørsmålet om «overforbruk» av rammeavtaler er knyttet til både rammeavtalers verdi og/ eller løpetid per desember 2025. Jeg viser derfor til tidligere brev i saken.

2. Finnes det tilfeller hvor behov som tidligere var dekket gjennom en rammeavtale etter avtalens utløp er blitt dekket gjennom videre kjøp fra samme leverandør, eller leverandørers datterselskaper, uten at det forelå en ny rammeavtale?

Forsvarssektoren forvalter i dag i underkant av 2000 rammeavtaler. Det er sannsynlig at det finnes behov som tidligere var dekket av utgåtte rammeavtaler, hvor det senere er fortsatt kjøp på rammeavtalens område, på grunn av at behovet fortsatt består. Dette innebærer at behov som tidligere har vært dekket gjennom en rammeavtale, i neste fase kan bli dekket gjennom en selvstendig kontrakt inngått etter gjennomført anskaffelsesprosess i samsvar med lov og forskrift.

3. Har departementet i så fall vurdert om slike forhold må anses som en videreføring av tidligere rammeavtaler eller som omgåelse av kravene til samlet verdibevaring, kunngjøring og konkurranse etter anskaffelsesregelverket?

Forsvarsdepartementet legger til grunn at etatene gjennomfører anskaffelser i tråd med regelverket, uavhengig av om det er anskaffelser på felt hvor det tidligere har vært rammeavtaler eller ikke.

4. Kan statsråden redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for at det ikke skal trekkes ytterligere på utgåtte rammeavtaler under Forsvaret, Forsvarsmateriell, Forsvarsbygg og Forsvarets forskningsinstitutt?

Forsvarsdepartementet vil i 2026 fortsette å følge opp anskaffelser og rammeavtaler i styringsdialogen med etatene, med særlig fokus på at det foreligger gode rutiner og systemer for oppfølging av rammeavtaler. Nedenfor vil jeg redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt i de enkelte etatene.

Forsvarsbygg

Forsvarsdepartementet ser svært alvorlig at Forsvarsbygg bevisst har fortsatt å gjøre avrop på rammeavtaler langt utover kunngjort verdi og har på bakgrunn av oversendt informasjon og møter gjort følgende funn og vurderinger:

- Forsvarsbygg har ikke sikret at forvaltning av rammeavtaler er i samsvar med gjeldende lover og regler og at vesentlige avvik korrigeres, jf. reglement for økonomistyring i staten §4 b og § 14.
- Forsvarsbygg har ikke overholdt informasjonsplikten og sikret tilstrekkelig styringsinformasjon. jf. reglement for økonomistyring i staten § 4c.

- Det har ikke vært gode beslutningsprosesser internt i Forsvarsbygg knyttet til overforbruk på rammeavtaler, jf. reglement for økonomistyring i staten § 4b om god forvaltningsskikk.
- Det er holdepunkter for at Forsvarsbygg ikke har sikret god forvaltningsskikk og etisk adferd, jf. reglement for økonomistyring i staten § 4b.
- Forsvarsbyggs manglende overholdelse av anskaffelsesregelverket kan få betydning for effektiv ressursbruk og tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte, jf. reglement for økonomistyring i staten § 4b og lov om offentlige anskaffelser.

På bakgrunn av dette har Forsvarsdepartementet iverksatt følgende tiltak ovenfor Forsvarsbygg:

- a) Gjennomgang av rammeavtaler gjennom en utvidelse av allerede planlagt revisjon om oppfølging og kontroll av rammeavtaler hvor de fire rammeavtalene det er registrert overforbruk på gjennomgås særskilt. Følgende elementer skal inngå:
 - Undersøkelse av internkontroll i etaten knyttet til inngåelse og oppfølging av rammeavtaler.
 - Praksis for å fremme og beslutte saker knyttet rammeavtaler, inkl. rutiner og praksis for dokumentasjon og ledelsesforankring.
 - Samhandling mellom avdeling for anskaffelser og avdeling for prosjekt og utvikling knyttet til oppfølging av rammeavtaler.
- b) Forsvarsbygg skal komme tilbake til Forsvarsdepartementet med en redegjørelse for etatens overordnede sourcing-strategi og kjernekompetanse i forbindelse med større prosjekter, inkludert en vurdering av hvilken kompetanse det er nødvendig at etaten selv har, og hvilken kompetanse etaten kan, og eventuelt bør, kjøpe inn fra markedet.
- c) Med bakgrunn i alvorligheten i sakene om overforbruk på rammeavtaler har Forsvarsdepartementet uttrykt manglende tillit til direktør Forsvarsbygg. Direktøren er omplassert ut av Forsvarsbygg for å stå til rådighet for nærmere bestemte oppdrag for departementet. Assisterende direktør er midlertidig beskikket som direktør inntil videre. Departementet vil starte prosessen med rekruttering av ny direktør.

Forsvarsbygg har hatt fokus på å styrke anskaffelsesområdet etter Riksrevisjonens rapport og vil i løpet av 2026 innføre ytterligere tiltak for bedre kontroll på en dynamisk avtaleportefølje:

- Nytt kontraktsadministrasjonsverktøy for bedre systemstøtte og kontroll med avtaleporteføljen.
- Tydeliggjøre etterlevelsrisiko knyttet til anskaffelsesregelverket i ulike risikomatriser.
- Innføring av strukturerte oppfølgingspunkter i dialogen med oppdragsgiver og prosjekteier ved alle omfangsendringer i prosjekter.
- Gjennomgå og oppdatere interne prosedyrer, prosesskart og instruksjoner knyttet til roller, ansvar og myndighet i prosjektgjennomføringen/kontraktens levetid.
- Iverksette tiltak i økonomisystemet for å sikre at det ikke gjøres endringer på allerede inngåtte avrop eller innkjøpsordre uten en anskaffelsesfaglig vurdering.
- Påse at internkontroll evner å avdekke, håndtere og korrigere eventuelle avvik på tvers av fagområder.

- Gjennomføre revisjon i regi av Forsvarsbyggs internrevisjon for å kartlegge oppfølging og kontroll av rammeavtaler og avrop.

Forsvaret

Gjennom sektorreformen F24 ble anskaffelsesmiljøene i sektoren samlet hos Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg, og en konsekvens var at den største delen av anskaffelsesmiljøet i Forsvaret ble overført til Forsvarsmateriell fra 1. oktober 2024. Det er derfor Forsvarsmateriell som inngår rammeavtalene som Forsvaret bruker. Se omtale av relevante tiltak under overskriften Forsvarsmateriell.

Forsvaret gjør fortsatt anskaffelser opp til den nasjonale terskelverdien på 1,3 mill. kroner.

Forsvarsmateriell

I arbeidet etter Riksrevisjonens rapport om oppfølging og kontroll av rammeavtaler har Forsvarsmateriell utarbeidet en plan og iverksatt tiltak under tre tiltaksområder:

- Oppfølging og kontroll. Eksempler på iverksatte tiltak er økt omfang av systematiske kontroller, økt kapasitet innen analyse, avtaleforvaltning, avtaleoppfølging og internkontroll.
- Organisering og kompetanseheving. Eksempel på iverksatt tiltak er revidert e-læringskurs innen innkjøp og kontrakter for å sikre at innholdet er oppdatert.
- Systemunderstøttelse. Eksempel på iverksatt tiltak er implementert et nytt styringsverktøy for bedre oversikt over kontraktsporteføljen.

I tillegg har Forsvarsmateriell etablert rutiner og systemer for å hindre at rammeavtaler ikke overskrides på verdi eller tid, også når det gjelder rammeavtaler som er felles for sektoren. Forsvaret og Forsvarsmateriell bruker samme tekniske system som gjør at rammeavtaler blir teknisk sperret for bruk når de er utgått på tid eller har nådd maksimal verdi. På rammeavtaler hvor det er andre brukere har Forsvarsmateriell manuelle rutiner for informasjonsdeling og kontroll. Forsvarsmateriell har iverksatt løpende kontroll av alle nye avtaler samt alle endringer av målverdier som foretas. I tillegg har internrevisjonen til Forsvarsmateriell fått i oppdrag å gjennomføre revisjon innenfor rammeavtaler og forvaltning av disse, med spesiell vekt på tiltak for å sørge for at avtalene ikke blir overforbrukt på verdi eller at de har gått ut på tid.

Som tidligere nevnt er driftsbevilgningen til Forsvarsmateriell i 2026 økt med 288 mill. kroner for å styrke etatens kapasitet innenfor både materiellinvesteringer og driftsanskaffelser, hvorav 39 mill. kroner er øremerket å styrke arbeidet med rammeavtaler for driftsanskaffelser.

Forsvarsdepartementet vil imidlertid gjøre komiteen oppmerksom på at det fortsatt er risiko i porteføljen av rammeavtaler hos Forsvarsmateriell. De største utfordringene påpekt i Riksrevisjonens rapport knyttet til rammeavtaler er i den porteføljen som ble overført til Forsvarsmateriell fra Forsvaret 1. oktober 2024, hvor det er vesentlig etterslep. Det innebærer at det er risiko for nye funn av overforbruk. Som opplyst til Stortinget i Prop. 1 S (2025–2026), prioriterer Forsvarsmateriell tiltak for å lukke avvikene. Med «etterslep» menes det avtaledekning sett opp mot behovene. Forsvarsmateriell har i løpet av 2025 økt produksjonen noe sammenlignet med 2024, stoppet fallet i avtaledekning og redusert etterslepet noe selv om antall behovet økte. Forsvarsmateriell melder at per desember 2025 er det om lag 141 ulike behov som enten ikke vil bli dekket eller har risiko for å ikke bli dekket i tide. Forsvarsmateriell har opplyst at de anslår at etterslepet ikke vil bli tatt igjen før i 2028. Dette vil medføre at det på områder uten avtaledekning ved behov gjennomføres enkeltanskaffelser, og det er risiko knyttet til dette.

Forsvarets Forskningsinstitutt

Forsvarets forskningsinstitutt har gjennomført en rekke tiltak for å styrke oppfølging av rammeavtaler og oppfølging av anskaffelsesregelverket og gjennomført endringer i organisasjonen. Herunder er følgende iverksatt i 2025 og 2026:

- Etablering av en ny seksjon for juridisk og anskaffelser som håndterer kontrakter, anskaffelser, og rammeavtaler. Styrket seksjonen med flere ansatte både i 2025 og 2026.
- Innføring av nye rutiner og systemer og fått nye digitale verktøy.

5. Forsvarsministeren opplyser at departementet har bedt etatene om å redegjøre for hva de vil gjøre for å få dekket sitt behov på en måte som er i tråd med anskaffelsesregelverket innen 23. januar og tilbyr seg å gi komiteen en nærmere redegjørelse. Komiteen ber statsråden redegjøre for etatenes svar.

Forsvarsbygg

Forsvarsbygg har registrert overforbruk knyttet til verdi på fire aktive rammeavtaler som etaten forvalter.

- Rammeavtale med Multiconsult for å understøtte prosjektet for vedlikeholdsfasilitet til nye ubåter med kaianlegg på Haakonsværn. Avtalen er sperret for nye avrop. Forsvarsdepartementet viser til omtale nedenfor om vurdering av alternativer.
- Rammeavtale med Sweco om prosjektadministrativ bistand til understøttelse av prosjektet som fremskaffer nye ubåtfasiliteter. Avtalen er sperret for nye avrop. Forsvarsbygg har etablert en dynamisk innkjøpsordning som ivaretar nye behov.
- Rammeavtale med Sweco for understøttelse prosjektering av fasiliteter innenfor eiendom, bygg og anlegg (EBA) for de nye sensorene for militær luftromsovervåkning (ny radarkjede). Avtalen er sperret for nye avrop. Forsvarsdepartementet viser til omtale nedenfor om vurdering av alternativer.
- Rammeavtalen med Schneider for service og vedlikehold av avbruddsfri strømforsyning (UPS). Ny rammeavtale er ferdig forhandlet og forventes signert i mars 2026.

Rammeavtalene med Multiconsult om EBA til nye ubåter og Sweco om EBA til sensorer for militær luftromsovervåkning angår sentrale og strategisk viktige prosjekter av stor betydning for nasjonal sikkerhet og samarbeid med våre allierte. Forsvarsdepartementet har foretatt en grundig vurdering av hvordan man kan få behovene i disse to prosjektene dekket på en måte som er i tråd med anskaffelsesregelverket. Alternativ 1 innebærer at det gjennomføres nye konkurranser iht. det ordinære anskaffelsesregelverket. Dette vil innebære betydelige utfordringer i prosjektene, inkludert en forsinkelse på 25-28 måneder. Forsvarsdepartementets vurdering er at de to prosjektene ikke vil tåle de angitte forsinkelsene uten at det får alvorlige følger og konsekvenser for Forsvarets samfunnsoppdrag og for ivaretagelse av nasjonale sikkerhetsinteresser, særlig i en tid der nasjonen står overfor den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. I tillegg vil et skifte av leverandør medføre risiko for spredning av skjermingsverdig informasjon. Alternativ 2 er å fravike anskaffelsesregelverket med hjemmel i EØS-avtalen artikkel 123. Forsvarsdepartementet viser på generelt grunnlag til at det er alminnelig lagt til grunn at EØS-avtalen artikkel 123 skal tolkes restriktivt og at bruken av bestemmelsen må underlegges en EØS-rettslig proporsjonalitetsvurdering. Forsvarsdepartementet har basert på en konkret vurdering lagt til grunn at vilkårene for anvendelse EØS-avtalen artikkel 123 her er oppfylt.

Forsvarsmateriell

Forsvarsmateriell har tidligere opplyst om at de har registrert overforbruk knyttet til verdi på tre aktive rammeavtaler som Forsvarsmateriell forvalter. I tillegg oppdaget Forsvarsmateriell i februar et overforbruk på en rammeavtale om reisebyråtenester, som det ikke er opplyst om til komiteen tidligere.

- Rammeavtale med Telia om mobil og fasttelefoni til kontorbruk. Denne utløp også på tid 1. februar 2026. Forsvarsmateriell har iverksatt anskaffelsesprosess for etablering av ny avtale, og dette forventes å være på plass i løpet av mars/april 2026.
- Rammeavtale med Equipnor om kjøp av dykkerutstyr. Avtalen ble sperret for bruk i januar 2025. Arbeidet med etablering av ny kontrakt er ikke påstartet og vil måtte prioriteres opp mot avtaler knyttet til etterslepet med å bygge opp en fullstendig rammeavtaledekning.
- Rammeavtale med Ask Undervisning om nettstudier i studieforberedende fag på videregående skole. Avtalen ble sperret for bruk i desember 2025. Arbeidet med etablering av ny kontrakt er startet og oppstartsmøte er gjennomført. Normalt tar en slik anskaffelse ca. et år, men Forsvarsmateriell arbeider for at den skal etableres noe raskere. Forsvarsmateriell er i dialog med Forsvaret om hvordan de skal kunne tilby nettstudier til soldater i førstegangstjenesten uten gyldig rammeavtale.
- Rammeavtale med Berg Hansen AS om reisebyråtenester. Avtalen var kunngjort med en maksimal verdi på 40 mill. kroner, men per 26. februar 2026 var det et forbruk på om lag 80 mill. kroner, noe som tilsvarer at avtalen er overforbrukt med 40 mill. kroner. Forsvarsmateriell er i sluttfasen med å ferdigstille konkurransegrunnlag på området, og den vil lyses ut snarlig. Når det gjelder videre bruk av eksisterende avtale, er Forsvarsmateriell i dialog med Forsvaret om hvordan bruken av denne kan begrenses mest mulig, inntil ny avtale er på plass.

Det trekkes også på en rammeavtale som er utløpet på tid, jf. sak i Klagenemnda for offentlige anskaffelser. Rammeavtalen gjelder satellittkommunikasjon og består av fire driftsavtaler med Airbus Defence and Space AS (Airbus). Forsvarsmateriell startet arbeidet for å få på plass erstatning for avtalen i mars 2025.

I porteføljen som Forsvarsmateriell overtok fra Forsvaret i oktober 2025 er det identifisert risiko, blant annet som følge av lav datakvalitet. Det nye overforbruket ble oppdaget fordi Forsvarsmateriell har arbeidet videre siden den første oversendelsen til Forsvarsdepartementet i desember 2025 med å avdekke og korrigere eventuelle feil i datagrunnlaget over aktive avtaler. Ifølge Forsvarsmateriell ble ikke overforbruket på rammeavtalen oppdaget i den opprinnelige analysen fordi verdien på rammeavtalen av tekniske årsaker var satt for høyt i systemet.

Forsvarets Forskningsinstitutt

Forsvarets Forskningsinstitutt skal fremover primært forholde seg til de rammeavtalene som inngås av Forsvarsmateriell og Forsvarsbygg på vegne av sektoren og som dekker etatens behov. Forsvarets Forskningsinstitutt er i dialog med Forsvarsbygg om å inngå i eksisterende rammeavtaler innfor fagområdene *svak- og sterkstrøminstallasjoner, rørleggertjenester, tjenester innenfor kjøling, og automasjonstjenester* som etaten i dag har registrert overforbruk på rammeavtaler på. I påvente av å tiltre i felles rammeavtaler har Forsvarets Forskningsinstitutt gjennomført en forenklet konkurranse for rammeavtale innenfor tre av fagområdene, under terskelverdi, og for en avtaleperiode på ca. 12 til 18 måneder.

- Rammeavtale med Nordomatic Norge AS om utvikling, installasjon og vedlikehold innenfor automasjonstjenester. Forenklet konkurranse gjennomført, og ny rammeavtale forventes signert i mars.
- Rammeavtale med Solheim & Larsen AS om prosjektering, installasjon og service innenfor kjøling, bygg og anlegg. Forenklet konkurranse gjennomført, og ny rammeavtale forventes signert i mars.
- Rammeavtale med Bravida Norge, rørleggertjenester. Forenklet konkurranse gjennomført, og ny rammeavtale forventes signert i mars.
- Rammeavtale med EDA Elektro Data Romerike AS, om svak- og sterkstrømsinstallasjoner. Forsvarets Forskningsinstitutt har sluttet seg til eksisterende rammeavtale innenfor fagområdet inngått av Forsvarsbygg. Oppstartsmøte ble gjennomført i februar.

Med hilsen

Tore O. Sandvik

Dokumentet er signert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur.

Kopi til:
RIKSREVISJONEN